

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 27.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 oy. á forsiðuni,
20 oy. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Leygardagin 2. juli 1938.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum
og skrivstovuni. Telf. 142.

12. árg.

Hvordan bliver det med Ændringen i Sammensætningen af Fiskeeksports Besty- relse og Repræsentantskab?

Bliver der taget Hensyn til det af den social-demokratiske Lagtingsgruppe fremsatte og af Lagtinget vedtagne Forslag vedrørende Lagtingets og Fiskernes Repræsentation i Bestyrelsen og Repræsentantskabet? Eller forbliver det ved den nuværende udemokratiske Ordning, der kun giver Rederne Adgang til Ledelsen af dette Landsforetagende?

Vi tør paastaa, at den færøske Befolkning som Helhed finder det for en ganske urimelig Ordning, at Fiskerne og Færøernes Lagting ikke er repræsenteret i det landsomfattende færøske Foretagende, A/S Føroya Fiskeeksport, der har Eneret til alt Salt- og Klipfiskesalg paa Færøerne. Det er ganske urimeligt, at Rederne skal have det Privilegium at besætte alle Pladserne i Bestyrelsen saa vel som i Repræsentantskabet for Selskabet.

Vi har saa ofte ikke blot betonet Nødvendigheden af en Salgssammenslutning, men ogsaa kæmpet for at faa den realiseret som et Landsforetagende. Dette er stadig vort Standpunkt. Men vi har aldrig tænkt os Muligheden af, at Færøernes Lagting og de færøske Fisker- og Skipperorganisationer skulde blive sat uden for til Fordel for Rederne, saaledes at disse kom til at være de **enestemmende**. Denne Ordning anser vi ikke blot for meget uretfærdig — og udemokratisk. Fiskerne og den øvrige Besætning har jo Krav paa ca. 50 % af Fangsten. Men den maa ogsaa siges at indebære et vist Risikomoment. Det er jo en kendt Sag, at saaledes som Forholdene har artet sig for vore Redere i de sidste Aar, er de langt fra økonomisk uafhængige. Hvad dette under visse Omstændigheder kan have at sige, er vist de fleste klar over. Dette være dog ikke sagt som noget Angreb paa eller nogen Forklejnelse af vore Redere. Krisen med det fejlslagne Fiskeri har medført dette. Vi berører det kun som et Faktum, man under Behandlingen af Sammensætningen af Bestyrelse og Repræsentantskab for Fiskeeksport ikke kan, ikke bør se bort fra.

Som en yderligere Grund for vort Krav paa, at Lagtinget og Fiskerne maa blive repræsenteret i Fiskeeksport, undlader vi ikke at anføre, at en stor Del af

Fiskerne er enige med Socialdemokraterne i, at Fiskeeksport bør udvides til en Indkøbscentral, hvilket Rederbestyrelsen og Rederrepræsentantskabet ikke synes at turde gaa ind for. Vi ønsker ikke at lægge Skjul paa, at dette Redernes Standpunkt forekommer os at være dikteret mere af Hensynet til de udenlandske Kommissionerer end til den forretningsmæssige Side af Sagen. Adskillige Redere har over for os bekræftet denne vor Formodning. Det er vist saaledes paa høje Tid, at man hjælper Rederne ud af Kattepinen ved at fritage dem for det afgørende Ansvar.

I sidste Lagtingssamling blev der vedtaget at henstille til Regeringen at gøre sin Indflydelse gældende til Fordel for en Ændring af A/S Føroya Fiskeeksports Vedtægter saaledes, at Lagtinget og Fisker- og Skipperorganisationerne erholder $\frac{2}{3}$ af Medlemmerne i Selskabets Bestyrelse og Repræsentantskab.

Man har endnu ikke hørt noget fra Regeringen angaaende denne Sag, men forhaabentlig kan den foranledige gennemførelsen af Lagtinget ønskede Ændring.

Post til Grønland

Med Dampskib, der afgaar fra Thorshavn til Grønland ca. den 15. Juli, kan foresendes almindelige Breve og mindre Pakker, bestemte til Mandskabet paa færøske Skibe ved Grønland.

Pakker indeholdende Æg eller lign., der kan bevirke Beskadigelse af andre Pakker, modtages dog ikke.

Alle Pakker maa være forsvaret emballerede og tydeligt adresserede.

Posten maa være indgaaet til Thorshavn senest den 14. Juli.

Thorshavn Postkontor den 1. Juli 1938.

Frigeranin

av

ti danska bóndastattinum varð grundvøllurin
fyri ti mikla framburði, sum Danaríkið hevur haft
i teim 150 árum, síðan stavnsbandið varð avtikið.

Tað er ringur nationalokonomiur at trækla nakran statt. Landsins figgjarligi framburðir er treytaður av, at allir, í hvussu er flest møguligir, íbúgvarar landsins hava rúmast møgulig kor at liva undir. Hetta er ein søguligur sannleiki. Tann polititur, tað landastýrið, ið ikki leggur sær henda sannleika í geyma, stýrir ikki landinum at signing og framburði.

I hesum mánaða er hildin ein ríkisframsýning til áminningar um stavnsbandsins avtáking og bóndastattsins frígøring.

Tað er ikki at undrast á, at henda framsýning er eynast frálika væl og hevur haft fleiri vitjara enn nokur onnur framsýning í ríkinum. Ti størri hending er ikki hend ti danska fólkinum enn hon, ið fór fram fyri 150 árum síðani, tá ið stavnsbandið varð avtikið og ymsar lógir vórðu víðtiknar, ið skuldi bota um bóndans rættar og menniskjaliga støðu og kor. Tá var bóndastatturin í Danmark verri trælbandin enn hin russiski og spanski bóndin, áðrenn kolveltingarnar fóru fram í Ruslandi og Spania.

Bóndin var uppsitari hjá góðseigarunum. Hann kundi uttan orsök koyrast frá garðinum. Yvir 200 dagar mátti hann ofta arbeida hjá góðseigarunum fyri í heila taki at sleppa at sita á garðinum. Hertænastuna var hann einsamallur skyldugur at gera. Var góðseigarin í ringum lína, kundi hann, uttan at nakar kundi gera honum nakað fyri tað, lata bóndan seta í hunda-holið, í gapustokkin, ríða á træhesti, leggja í leinkjur o. s. fr. Bóndans kor vóru so ring, at hann vanliga helt fyri, at tað lónti seg betri at sova seg á ormundahús enn at slita seg fátekan. Tá ið bóndurnir vóru meirlutn í fólkinum er tað lætt at skilja, at Danmark vegna bóndans væseldóm ikki kundi annað enn vera á ormundahúsi. Hetta sóu mangir skilamenn, og teir aftraðust ikki við at loysa frá posanum og lata ríkisstýrið, aðalsmenn og góðseigarar hoyra

sannleikan. Fleiri og fleiri vóru tí tey, sum opinberliga kravdu bóndastattarins frigeran. Henda tala á fundum og í bløðum varð at enda so sterk og átroðkandi, at menn ikki longur orkaðu at halda ímóti pressinum um at bóndin skuldi og mátti frigerast. Stavnsbandið, træhesturin, hundaholið — góðseigarans rættur til at harta og avseta bóndan — o. s. fr. mátti avtakast.

20. juni 1788 fyri 150 árum síðani eftir langt og drúgt tjak, eftir langt og drúgt stríð, varð so endi gjørdur á bóndans pariustøðu, tá ið hann við lóg varð gjørdur eins fríur í samfelaginum og góðseigarin og aðalsmaðurin. Eina skyldu kom hann tó enn at hava fram fyri góðseigarin og aðalsmannin: hann varð intill 1848 pliktaður at gera hertenastu, at verða kanónfóði.

Síðan 1788 hevur hin danski bóndastatturin arbeitt seg upp til at vera hin fremsti jarðarbrúkari í verðini. Danmark er frá at vera eitt vesælt, óroktað landbrúksland vordið til eina fyrimynd, eitt lýsandi dømi um, hvussu høgt ein búnaðarstatur kann koma at standa, tá ið hann hevur hegni og jarnfastan vilja til í felagsskapi at leggja allar árar umboð fyri at veita sær handiligan sum andiligan dugnaskap og kunnleika, so visindamaðurin og hin praktiski arbeidarin koma at arbeida hond í hond í framleiðing og foredling av eini frølbroyttari grøði einum fjølbroyttum djórahaldi.

Hvat ríkidømi hava ikki landbrúkskúlnir, royndarstöðhólar, andelsfeløgini og kooperasjónin í síni helid veitt ti danska fólkinum. Allir hesin framburðir, henda framúr góða vinnuliga og mentunarlaga støða botnar í bóndans frígøring, í tí stóru jarðamskipanini sum varð víðtíkin undir harðari mótstöðu frá stórgóðseigarum og afturhaldsmönnum innanfyri ymsar státtir — ein mótstöða, ið minnir ikki so lítið um ta mótstöðu, ið hin føroyska jarðamskipanin hevði.

Oljumonopol.

Øllum er kunnugt, hvussu umboðsmennirnir fyri oljustrustarnar hava barst móti landsølu av olju. Eina ferð, tá ið átroðkandi frá javnaðarmonnum var við at fáa eitt tílíkt tak í mann- amúgvuni innan fyri allar státtir, fiskimenn, reiðarar, keypmenn og útróðarmenn, at tað var við at verða ein meirluti í fólkinum fyri landshandi við olju.

Igjøgnum trustanna agentar varð hóttað og trúað, ja, ein heilur nýggjur politiskur flokkur, vinnuflokkurin, varð stovnaður fyri at verja trustarnar ímóti javnaðarmonnum. Men vandin var ikki harvið ikki lokin. Men so gjørdur teir skák á javnaðarmenn og søgdu: »Vit byggja tankar, og so skulu tit fáa oljuna bíligari!« Og tað batti. Sambandsmenn og sjálvstýrismenn tóku við tilbøðnum og undir arm við vinnuflokkinum lögdu teir ímóti javnaðarmonnum í landshandils málinum.

Ein fyribilssigur var vunnin — og javnaðarmenn vóru við undirlutan.

Tankarnir eru komnir. Men hvussu er nú við prísinum?

Benzinið er allan tollin í Danmark dýrari her enn har niðri. Oljan frá tankum er ikki bíligari enn í tunnum.

Fiskimenn og útgerðarmenn eru so státt undir somu høgu prísnum sum áður. Hetta vita allir, vita tað av sviðanum. Og vit hugsa, at tað er ikki tørfort at fáa Føroya fólk við til at krevja av nýggjum, harðari enn á nokrum sinni, landshandi við olju. Hetta ber til nú sum aldri áður. Oljustrustarnir liggja í stríð við Mexikos ríkisstjórnina, ið hevur eksproprierað alla oljuna í Mexiko. Tað vildi verið sum fótur í hosu at gjørt sáttmála við Mexiko um at latið olju til eina landsølu við olju í Føroyum.

Hetta mál eigur og skal vera reist í »Erhvervscommissionen«.

„Smiril“

Um víðrar og nóg nógva tekna seg, ger „Smiril“ útferð til Mykines sunndagin 3. juli kl. 8. Ferðapeningur fram og aftur 4 kr. X-orkestrið verður við. Listi til tekningar liggur í „Tubbak“.

Tórshavn, 1. juli 1938.

Administrator.